

KVARTOVI SIGURNI OD UZNEMIRAVANJA?

Kako bi analizirali sigurnost gradske četvrti Maksimir te, na osnovi analize, doprinijeli povećanju sigurnosti i osnaživanju mladih u četvrti, inicijativa Hollaback Hrvatska¹ je u partnerstvu s organizacijom Ženska soba - Centar za seksualna prava provela istraživačke aktivnosti i uključila mlade iz Učeničkih domova Maksimir i Dora Pejačević.

Rodno uvjetovano uznemiravanje na javnim mjestima (skraćeno: *ulično uznemiravanje*) definiramo kao svako ponašanje između neznanaca na javnim mjestima koje je neželjeno, zastrašujuće i/ili uznemirujuće te je motivirano rodom osobe.

Ono podrazumijeva razne oblike: neugodni komentari i dobacivanje, nepristojne geste, trubljenje, dodirivanje na seksualan način (tzv. *šlatanje*), pokazivanje genitalija ili masturbacija, uhođenje te fizičko i seksualno nasilje.

Glavni elementi koji te oblike čine uznemiravanjem je negativni osjećaj/posljedica koji se javlja kod žrtve te (percipirana) nemogućnost kontrole odnosno prekida situacije.

Analiza sigurnosti na javnim mjestima, s naglaskom na rodni aspekt tj. rodno uvjetovano uznemiravanje na javnim mjestima, uključila je fokus grupe s mladima, ankete s konobaricama te obilazak četvrti Maksimir mladima uz vođenje evidencije o faktorima koje mogu ugroziti osjećaj sigurnosti. Obilazak četvrti (tzv. „*safety audit*“) prepoznat je od strane UN-a kao primjer dobre prakse za podizanje svjesnosti o uličnom uznemiravanju tijekom kojeg se procjenjuje stanje četvrti s obzirom na faktore koji ugrožavaju osjećaj sigurnosti². Polazeći od te ideje, analiza sigurnosti obilazak kvarta kombinira s drugim oblicima istraživanja: fokus grupe s mladima i ankete s konobaricama. Za obje skupine smo pretpostavili/e da su posebno ugrožene skupine po pitanju uznemiravanja, te smo kod mladih još htjeli ispitati njihovu percepciju uličnog uznemiravanja u odnosu na druge prijetnje sigurnosti i izvidjeti na koji način interpretiraju njegove uzroke.

Rezultati istraživanja potvrdili su, na razini jednog lokaliteta tj. na razini gradske četvrti Maksimir, visoku učestalost uličnog uznemiravanja, njegove negativne posljedice i u određenoj mjeri njegovo neprepoznavanje:

- Djevojke i konobarice redovito doživljavaju ulično uznemiravanje. **84% konobarica je doživjelo ulično uznemiravanje, a djevojke navode brojna i razna iskustva uznemiravanja.**
- Visoka učestalost rodno uvjetovanog uznemiravanja potvrđena je u klubovima i kafićima: **68% konobarica je doživjelo uznemiravanje na svom radnom mjestu, a mladi u fokus grupama navode kako je učestalost uznemiravanja ali i fizičkog nasilja među mladima učestalija na mjestima izlaska nego na javnim mjestima.**
- Najčešći oblici su neželjeni komentari i geste, a najrjeđi (no ne i rijetki) oblik je uhođenje.
- I konobarice i djevojke navode negativne emocije uslijed uznemiravanja (ljutnju i strah). To je u skladu s postojećim istraživanjima koji uznemiravanje smještaju u kontinuum rodnog nasilja te

¹ Hollaback! je međunarodni pokret posvećen iskorjenjivanju uličnog uznemiravanja žena i LGBTIQ osoba.

Hollaback! Hrvatska je lokalni ogranak međunarodnog pokreta, a osnovan je kao neformalna inicijativa 2011. Projekt Sigurni kvartovi provodi se uz volonterski angažman članica i članova inicijative Hollabacka Hrvatska i partnerske organizacije Ženska soba - Centar za seksualna prava.

² Web stranice UN Women, Safe Cities <http://www.endvawnow.org/en/articles/251-safe-public-spaces-for-women-and-girls.html?next=252>

ukazuju na brojne individualne (nisko samopouzdanje, negativni osjećaji poput straha i ljutnje, samoobjektivizacija žena kroz podsjećanje na to da ih društvo vrednuje preko njihovog izgleda) i društvene posljedice (dolazi do osjećaja nesigurnosti i povlačenja iz javnih prostora, pa žene počnu doživljavati da javna mjesta nisu za njih, čime se zadržava hijerarhija rodova u svakodnevnom životu)³.

- I mladići i djevojke pretpostavljene uzroke uznemiravanja smještaju u kontekst uobičajenog obrasca odrastanja, ponašanja i flerta među spolovima: jak spolni nagon mladića i logična posljedica flerta u kojem se očekuje aktivnost mladića i pasivnost djevojaka. Međutim, takve interpretacije **samo normaliziraju uznemiravanje umjesto da ga preispituju**.

Rezultati ukazuju na neke okolinske faktore koje je potrebno mijenjati kako bi se povećala sigurnost na javnim mjestima. Obilazak četvrti pokazao je da **zone koje su premalo osvijetljene, u kombinaciji s neodržanim prostorom (primjerice zapuštenim zgradama i dvorištima, demoliranim stanicama javnog prijevoza), malim protokom ljudi i zatvorenosti (raslinje ili ograde onemogućuju vidljivost) znatno smanjuju osjećaj sigurnosti na javnim mjestima**.

Ovo istraživanje je u Hrvatskoj prvi pokušaj analize sigurnosti na javnim mjestima koje uzima u obzir rodni kontekst (kroz naglasak na rodno ulično uznemiravanje i naglasak na subjektivan osjećaj sigurnosti žena na javnim mjestima) u gradu Zagrebu. Želja nam je njime postaviti standarde za daljnja istraživanja ove teme u drugim gradskim četvrtima ili dubljom analizom stanja u gradskoj četvrti Maksimir.

PREPORUKE

OSVJEŠTAVANJE O PROBLEMU RODNOG ULIČNOG UZNEMIRAVANJA:

- Osvijestiti i informirati sve građane i građanke o pojavnosti, posljedicama i neprimjerenosti rodnog uznemiravanja te potaknuti njihovu reakciju kada promatraju ulično uznemiravanje, kroz informativne kampanje i edukacije, primjerice kampanje u javnom prijevozu.
- Podizati svjesnost o ovom problemu kroz razne akcije koje angažiraju lokalno stanovništvo: tribine u kojima stanovnici/ice mogu podijeliti svoja iskustva; članci o ovom problemu u lokalnim novinama.

MEHANIZMI DRUŠTVENE INTERVENCIJE I PODRŠKE OSOBAMA KOJE SU DOŽIVJELE UZNEMIRAVANJE:

- Prepoznati ulično uznemiravanje kao društveni problem za koji je potrebno predvidjeti mehanizme društvene intervencije i podrške (i osobi koja se nasilno ponaša i osobi koja je doživjela nasilje) kako bi se pravovremeno prevenirali teži oblici nasilja. Da bi se to osiguralo, potrebno je:
  - Pravno regulirati uznemiravanje kao oblik nasilničkog ponašanja kako bi se utjecalo na počinitelje i osvjestilo ih o štetnosti ponašanja.
  - Kreirati tretmanske programe za počinitelje uznemiravanja (programi edukacije, osvještavanja i modifikacije ponašanja po uzoru na programe za ostala lakša nasilnička ponašanja).

³ Bowman, C. G. (1993). Street harassment and the informal ghettoization of women. *Harvard Law Review*, 106 (3): 517–580.
i Kearl, H. (2010). *Stop Street Harassment: Making Public Places Safe and Welcoming for Women*. Santa Barbara: Praeger.

- o Kapacitirati javne službe (policiju, sudove i centre za socijalnu skrb) da prepoznaju štetnost uličnog uznemiravanja i pravovremeno reagiraju.
- o Unutar sustava pravosuđa ili socijalne politike osigurati uvjete za podršku osobama koje su doživjele uznemiravanje i nasilje (npr. za konobarice koje ne dobivaju podršku na radnom mjestu ili za druge osobe koje su doživjele uznemiravanje i nemaju se kome obratiti), primjerice kroz centralno mjesto za pritužbe i pravnu podršku.

PREPORUKE ZA KAFIĆE I KLUBOVE:

- Posvetiti više pažnje uznemiravanju koje se događa u klubovima i kafićima:
  - o detaljnije istražiti učestalost i oblike uznemiravanja,
  - o educirati zaštitare u klubovima da razumiju problem i na adekvatan način reagiraju na njega,
  - o osvijestiti i educirati vlasnike kafića i klubova o problemu te kreirati 'sigurne zone' unutar kafića,
  - o osvijestiti i informirati sudionike/ice u programu kluba (DJ-e, bendove, voditelje klubova) o ovom problemu te ih uključiti u informativnu kampanju.

PREPORUKE ZA OBRAZOVNI SUSTAV:

- Educirati mlade, kroz formalno obrazovanje, ali i kroz neformalne obrazovne programe za prepoznavanje uznemiravanja, štetnosti takvog ponašanja te mogućim reakcijama i traženju podrške, kako za one koji promatraju uznemiravanje tako i za one koje su izravno uznemiravane.
- Poticati alternativne modele interakcije mladića i djevojaka utemeljene na međusobnom poštovanju, koji preispituju trenutne rodne uloge i norme (kao što je percepcija da se mladići ne mogu suzdržati, erotiziranje muške agresije ili predstavljanje žena kao seksualne objekte) te uče o ravnopravnijim odnosima među spolovima, kroz formalno obrazovanje, ali i kroz neformalne obrazovne programe.
- Regulirati reakciju na uznemiravanje u obrazovnim ustanovama (osnovnim i srednjim školama, učeničkim domovima): izrada pravilnika koji zabranjuju uznemiravanje jer je oblik nasilničkog ponašanja; uključivanje mladića uznemiravatelja u tretmanske programe; kreiranje 'sigurnih zona' oko škola i učeničkih domova.

NADZOR NAD / PRAĆENJE SPORNIH LOKACIJA KOJE UGROŽAVAJU SIGURNOST

- Planirati redovite obilaskе četvrti u koju se uključuju razni sudionici/ice četvrti – voditelji/ice kafića i dućana, stanovnici/ice, učenici/ice i drugi iz četvrti.
- Omogućiti izvještavanje lokalnog stanovništva o spornim točkama u kvartu i iskustvima nasilja i uznemiravanja, kroz mobilne aplikacije ili kroz fizičko i virtualno mjesto na kojem se skupljaju pritužbe građana/ki. Pritužbe, u kojem god obliku predane, trebale bi biti transparentne (odmah vidljive i vlastima i svim zainteresiranim građanima i građankama) te bi lokalne vlasti trebale imati sustav pravovremenog reagiranja na pritužbe.
- Osigurati da se postojeći sustavi podrške (policija, komunalni redari) osvijeste o ovom problemu i adekvatno reagiraju na njega.